

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

IMPLEMENTATION OF THE COMPETENCE APPROACH IN INDEPENDENT WORK OF ZVO STUDENTS

У статті висвітлено сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність студента», «самостійність», «самостійна робота». Наведено основні принципи, на яких будується компетентнісний підхід та які складають його основу. Визначено, що організація самостійної роботи студентів є одним із найважливіших питань в умовах реалізації компетентнісного підходу. Представлено топологізації поглядів зарубіжних вчених на проблему самостійної роботи студентів. Зазначено про внесок вітчизняних науковців у дефініцію поняття «самостійна робота студентів». Виокремлено принципи управління самостійною роботою студентів (поділ навчального матеріалу дисципліни на навчальні одиниці). Визначено дидактичні цілі навчальних одиниць за допомогою термінів, що виражають контрольовану діяльність студентів; управління самостійною роботою за допомогою методичних інструкцій; систематичний зворотний зв'язок у вигляді самоконтролю та контролю з боку викладача; досягнення відповідних дидактичних цілей. Розглянуто види навчальних стратегій, опанування яких необхідно для ефективного виконання самостійної роботи (когнітивні, в яких навчальні дії спрямовані на обробку й засвоєння навчальної інформації, і метакогнітивні, що організують і керують навчальною діяльністю). Розглянуто умови реалізації компетентнісного підходу під час організації самостійної роботи студентів (забезпечення мотивації ставлення студентів до самостійної роботи за допомогою розвитку їх внутрішньої, зовнішньої та процесуальної мотивації; проектування навчальних курсів як системи професійно орієнтованих завдань, вирішення яких дозволяє здійснити перехід від навчальної діяльності студента до професійної; методичне оснащення навчальної діяльності студентів із використанням можливостей телекомунікаційних технологій; забезпечення контролю за самостійною роботою студентів на основі моніторингу процесу професійного становлення особистості майбутнього фахівця). Сформовано диференціацію студентів за рівнями професійної навченості під час організації самостійної роботи в межах компетентнісного підходу. Запропоновано шляхи підвищення ефективності реалізації компетентнісного підходу під час самостійної роботи студентів закладів вищої освіти.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність студента, самостійність,

самостійна робота, самоосвіта, самоконтроль.

The article highlights the essence of the concepts "competence approach", "student competence", "independence", "independent work". The basic principles on which the competency approach is based and which form its basis are given. It is determined that the organization of independent work of students is one of the most important issues in the implementation of the competency approach. Topologizations of views of foreign scientists on the problem of independence are presented. The contribution of domestic scientists to the definition of "independent work of students" is noted. The principles of management of independent work of students (division of educational material of discipline on educational units; definition of the didactic purposes of educational units by means of the terms expressing controlled activity of students; management of independent work by means of methodical instructions; systematic feedback in the form of self-control and control from teacher; achievement of relevant didactic goals), its goals and results. The types of educational strategies that are necessary for effective performance of independent work (cognitive, in which educational activities are aimed at processing and assimilation of educational information, and metacognitive, organizing and managing educational activities) are noted. The conditions of realization of the competence approach at the organization of independent work of students (maintenance of motivation of the relation of students to independent work by means of development of their internal, external and procedural motivation; design of training courses as system of professionally-oriented tasks which solution allows to carry out transition from educational activity to student ; methodical equipment of educational activity of students with use of possibilities of telecommunication technologies; maintenance of the control over independent work of students on the basis of monitoring of process of professional formation of the person of the future expert). Differentiation of students by levels of professional training at the organization of independent work within the limits of the competence approach is formed. The ways of increase of efficiency of realization of the competence approach at independent work of students of establishments of higher education are offered.

Key words: competence approach, student competence, independence, independent work, self-education, self-control.

УДК 378.14
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.6>

Демченко В.А.,
канд. психол. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
університету радіоелектроніки

Балабанова К.Є.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри видавничої справи
Київського університету імені Бориса
Грінченка

Ємельянова Є.С.,
канд. філол. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного технічного
університету сільського господарства
імені Петра Василенка

Постановка проблеми в загальному вигляді. Закінчуючи заклад вищої освіти (далі – ЗВО), кожна молода людина постає перед вибором професійного шляху. Водночас вона орієнтується на свій потенціал, розвиток якого отримала в процесі навчання у вищій школі. Очевидно, що для успішної професійної діяльності натеper не досить лише отримання теоретичних знань і практичних

умінь і навичок, важлива також міждисциплінарна підготовка, яка передбачає, зокрема, особистісне становлення та розвиток молоді людини. Виходячи із цього, можна відзначити, що головною метою сучасної вищої освіти є розвиток студента як компетентної особистості шляхом включення його в різні види людської діяльності. Саме цим зумовлена орієнтація на трансформацію навчаль-

ного процесу у сфері інновацій, що дозволяє забезпечити створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу студентів, на формування умінь здійснювати навчальну й експериментально-дослідницьку діяльність, різноманітні види самостійної роботи з обробки інформації. Однак важливо не тільки дотриматися вимоги модернізації змісту освіти й застосування інноваційних педагогічних технологій, але й забезпечити виконання ряду умов, що визначають саму можливість успішної реалізації компетентнісного підходу під час самостійної роботи студентів сучасної вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В останні роки зріс дослідницький інтерес до проблеми самостійної роботи студентів серед педагогів і психологів. Дотепер відомі дослідження самостійної роботи студентів у контексті вивчення психолого-педагогічних умов оптимізації самостійної роботи / діяльності студентів, що зумовлюють їх професійно-особистісне становлення та розвиток (С. Корабльов, Н. Підшва, Н. Ткаченко, А. Штейнмец, Ф. Саглам та інші); розвитку суб'єктності студентів, мотивації до самостійної роботи, комунікативної компетентності (А. Березін, М. Шехтер, Г. Артамонова й інші); розширення інформаційно-технологічних складових частин навчальної діяльності студентів як ресурсного забезпечення самостійної діяльності студентів (С. Белобородова, Н. Муравйова й інші); розробки дидактичних засобів, моделей організації та управління самостійною роботою студентів (Т. Рудіна, В. Усманов та інші); оцінки особистісних досягнень у самостійній роботі студентів (Г. Ахметжанова, Д. Писаренко й інші); використання дистанційних форм організації самостійної роботи студентів (Є. Дворнікова, М. Кутепов та інші); впливу особистісних особливостей студентів на результативність їх самостійної діяльності (Б. Айсмонтас, П. Лебедчук, Мд.А. Уддін). Розглядом питань щодо застосування сучасною системою освіти компетентнісного підходу займалися І. Бабіна, П. Бачинський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Н. Дворнікова, І. Драч, І. Зимня, С. Клепко, Л. Коваль, А. Маркова, Л. Мітіна, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, С. Сисоєва, О. Ситник, Г. Терещук, Н. Фоменко, А. Хуторський, В. Хутмаєр та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, якій присвячується стаття. Хоча вивчення забезпечення самостійної роботи в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) є актуальним напрямом у педагогіці, але варто більше уваги приділяти саме компетентнісному підходу в її організації.

Метою статті є визначення основних аспектів компетентнісного підходу під час самостійної роботи студентів ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На відміну від традиційного навчання, спрямованого на засвоєння правил діяльності в повторюваних ситуаціях, інноваційні технології в підготовці фахівців орієнтовані на розвиток здібностей студентів до спільних дій у нових ситуаціях. У зв'язку із цим здійснюється перехід до нового принципу організації навчального процесу як цілісної навчально-виховної ситуації, в структурі якої виділяються такі компоненти:

- 1) навчально-пізнавальний;
- 2) навчально-організаційний;
- 3) соціально-комунікативний;
- 4) особистісно-ціннісний;
- 5) просторово-часовий.

Взаємозв'язок таких компонентів забезпечує створення особливого професійно-освітнього простору, що характеризується багаторівневістю, системною організацією навчального процесу, в тому числі на основі організації самостійної роботи студентів.

Спробу топологізації поглядів зарубіжних вчених на проблему самостійності дає у своєму дослідженні Г. Холек [12]. Одні вчені (Дж. Пун, М. Сломан) розуміють під самостійністю «незалежність» тих, хто навчається. Їм надаються навчальні матеріали, які вони можуть використовувати на свій розсуд. Це означає, що студенти, отримавши «пакет матеріалів», використовують їх без фізичної присутності викладача. Сюди належить і поширена практика диктування домашнього завдання, і більш сучасна форма навчання за допомогою комп'ютера [14; 16].

Для дослідників С. Гонора, Р. Доннелі, А. Мітчела самостійність означає «активне усвідомлення відповідальності самого студента». На відміну від першої думки студент розглядається не як пасивний об'єкт, який все розуміє, слухняно виконує навчальну програму й визнає вірним все, що йому пропонують, а як активний учасник такого процесу. Він здатний самостійно або разом з іншими приймати рішення, що стосуються його навчання. Під час опрацювання матеріалу він не тільки бере, але й сам здатний до віддачі. Тут йдеться не про незалежність того, хто отримує знання, а про незалежність активного учасника процесу з отримання знань. Отримані таким чином знання є частково й продуктом самого студента [11; 13].

Для третьої групи вчених – Дж. Єна, С. Лі, Т. Сінгх – самостійність означає «здатність до навчання». У такому випадку поняття «самостійність» описує не характеристики навчального процесу, а більшою мірою властивість студентів. «Самостійним» можна назвати того, хто навчається, хто «здатний учитися» [15; 17].

У вітчизняній педагогічній літературі існують різні підходи до визначення поняття самостій-

ної роботи студентів. Певний внесок у дефініцію поняття зробила Є. Бунтова. Розглядаючи організацію самостійної роботи студентів, нею були сформульовані основні принципи управління самостійною роботою студентів [3]: поділ навчального матеріалу дисципліни на навчальні одиниці; визначення дидактичних цілей навчальних одиниць за допомогою термінів, що виражають контрольовану діяльність студентів; управління самостійною роботою за допомогою методичних інструкцій; систематична зворотний зв'язок у вигляді самоконтролю та контролю з боку викладача; досягнення відповідних дидактичних цілей.

Дослідник С. Архангельський визначає самостійну роботу як самостійний пошук необхідної інформації, придбання знань та їх використання для вирішення навчальних і наукових завдань [2, с. 57].

Таким чином, аналіз зарубіжної та вітчизняної літератури дає підстави стверджувати, що самостійна робота студентів розглядається, з одного боку, як вид діяльності, з іншого, – як система заходів або педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів.

Необхідно зазначити, що індивідуалізація самостійної роботи студентів тісно пов'язана з мотиваційним аспектом проблеми. Пізнавальна мотивація, що лежить в основі самостійної роботи студента, повинна забезпечити вищу результативність його діяльності.

Студент, володіючи вмінням організувати свою навчальну діяльність, може самостійно вибрати власну освітню траєкторію, індивідуалізуючи процес навчання відповідно до особистісних особливостей.

Самостійну роботу студентів можна оцінити трьома вимірами:

- 1) вид діяльності;
- 2) провідна компетенція;
- 3) форма організації.

Сучасне розуміння самостійної роботи як виду навчально-пізнавальної діяльності з освоєння професійної освітньої програми, що здійснюється в певній системі, за партнерської участі викладача в її плануванні й оцінці досягнення конкретного результату з необхідністю вимагає від викладача вищої школи переосмислення підходів до організації самостійної роботи студентів [1, с. 32].

Орієнтиром у плануванні самостійної роботи студентів виступає компетентнісний підхід в освіті. Однією з особливостей компетентнісного підходу у вищій освіті є формування здібностей до самостійної роботи. Таких здібностей, за допомогою яких з'являється можливість розв'язувати проблеми в різних сферах і видах діяльності. Організаційною основою освітнього процесу в межах такого підходу є самостійна робота, тобто створення умов для формування в студентів досвіду самостійного розв'язання різних проблем.

У ЗВО існують дві загальноприйняті форми самостійної роботи: аудиторна й позааудиторна. Аудиторна самостійна робота здійснюється під контролем викладача, де під час виконання завдання можна отримати консультацію. Дедалі більшого значення набуває позааудиторна самостійна робота – планована навчальна, навчально-дослідницька, науково-дослідницька робота студентів, яка виконується в позааудиторний час за завданням і за методичного керівництва викладача, але без його безпосередньої участі. Основне завдання викладача зводиться до організації навчальної діяльності студента й конструювання освітнього середовища [7].

Натепер базовим критерієм оцінки якості освіти прийнято компетентнісний підхід, який знайшов своє відбиття в державних освітніх стандартах третього покоління. Він прийшов на зміну кваліфікаційному підходу, що домінував у багатьох національних системах освіти у ХХ столітті [6]. Вчені О. Микитюк, А. Зачепа й Г. Никитюк під компетентнісним підходом розуміють такий підхід до підготовки майбутнього здобувача вищої освіти, який спрямовано на реалізацію особистісно зорієнтованого навчання, формування готовності й здатності ефективно здійснювати професійну діяльність у мінливих умовах освітнього ринку. Компетентнісний підхід сприяє формуванню та розвитку ключових, професійних і спеціальних компетентностей особистості [8, с. 8]. Тому компетентнісний підхід – це підхід, який акцентує не на змісті, а на результатах освіти, виражених у формі компетенцій. Компетентнісний підхід широко використовується під час проектування системи самостійної роботи студентів. У межах такого підходу прийнято говорити про розвиток у студентів самоосвітньої компетентності, визнаної однією з ключових компетентностей, що становить нову якість освіти [10, с. 34]. Компетентність є цільовою основою самостійної роботи студентів. Самостійна робота стає провідною формою організації навчального процесу у вищій школі. Перед викладачами ЗВО постає завдання підвищення ефективності самостійної роботи студентів у процесі опанування ними професійними компетенціями.

Під компетентністю студента, сформованої в ході освоєння освітнього модуля, ми розуміємо якість особистості, що виражається в її здатності й готовності приймати рішення в реалізованій діяльності, освоювати новий зміст відповідної предметної сфери, форми й способи вдосконалення майбутньої професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Таким чином, у професійній підготовці сприяє успіху реалізація компетентнісного підходу до організації самостійної роботи студентів закладів вищої освіти (ЗВО). Це пов'язано з тим, що на сучасному етапі пріоритетна тенденція зміни

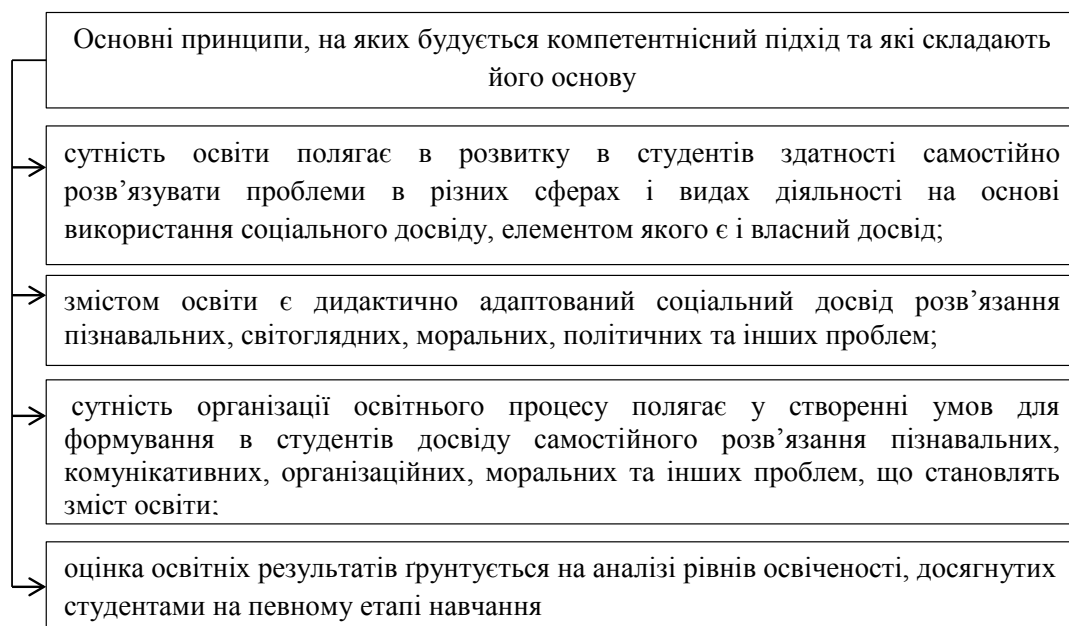

Рис. 1. Основні принципи, на яких будується компетентнісний підхід

Джерело: складено автором на основі [6]

освітньої парадигми – «від освіти на все життя до освіти протягом всього життя». У межах сучасної парадигми метою вищої освіти є підготовка компетентного фахівця, що володіє методами самостійного поповнення професійних знань.

Основні принципи, на яких будується компетентнісний підхід та які складають його основу, представлені О. Лебедевим (рис. 1).

Як видно з рис. 1, компетентнісний підхід в освіті реалізується значною мірою в змісті, організації та контролі самостійної роботи студентів. Дійсно, одним з основних значень компетентнісного підходу в освіті є формування здатності до самостійної роботи (здатності самостійно розв'язувати проблеми в різних сферах і видах діяльності), а організаційною основою освітнього процесу в межах такого підходу є самостійна робота (створення умов для формування в студентів досвіду самостійного розв'язання різних проблем). Однак якщо мета й освітній процес безпосередньо пов'язані із самостійною роботою, то й результат такого процесу повинен мати її специфіку. З позицій компетентнісного підходу основним безпосереднім результатом освітньої діяльності є формування професійних компетенцій.

За нашою думкою, організація самостійної роботи студентів є одним із найважливіших питань в умовах реалізації компетентнісного підходу. Це пов'язано не тільки зі збільшенням частки самостійної роботи під час освоєння навчальних дисциплін, але насамперед із сучасним розумінням освіти як життєвої стратегії особистості. Мотивація до неперервної освіти, загальнокультурні й професійні компетенції стають необхідним ресур-

сом особистості для успішного включення в трудову діяльність і реалізації своїх життєвих планів. Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності.

Активізація самостійної роботи в освітньому процесі означає значне підвищення її ролі в досягненні нових освітніх цілей, надаючи їй проблемного характеру, що мотивує суб'єктів на ставлення до неї як до провідного засобу формування навчальних і професійних компетенцій.

На основі аналізу робіт вчених виділимо цілі й результати самостійної роботи (О. Сушко, О. Колодій, О. Малихін, І.О. Зимня та інші). Цілями самостійної роботи студентів є:

- 1) формування в студента необхідного обсягу й рівня знань, умінь і навичок для вирішення певного класу пізнавальних завдань;
- 2) вироблення психологічної установки на самостійне систематичне поповнення своїх знань та умінь орієнтуватися в потоці наукової інформації;
- 3) формування навичок саморегуляції, особистісних якостей, підвищення предметної компетенції [7; 9].

Науковець І. Зимня визначає результатом самостійної роботи вдосконалення особистісних якостей – високого рівня самосвідомості, адекватної самооцінки, рефлексивного мислення, самостійності, організованості, сформованості вольових якостей [5, с. 15].

Важливо, що для ефективного виконання самостійної роботи необхідно володіти навчальними стратегіями – стійким комплексом дій, цілеспрямовано організованим суб'єктом для вирі-

шення різних навчальних завдань [4]. Навчальні стратегії визначають зміст і технологію виконання самостійної роботи й складаються з навичок, до складу яких входять сформовані способи обробки інформації, оцінки, контролю та регуляції власної діяльності. Основними компонентами навчальних стратегій є:

1) довготривалі навчальні цілі (образ результату), що визначають організацію навчальної діяльності;

2) технології – способи, прийоми, методи й форми, за допомогою яких реалізується досягнення навчальних цілей;

3) ресурси, щоб забезпечити досягнення навчальних цілей та управління навчальною діяльністю.

Учені Є. Гончарова, Т. Акулова й І. Андреева поділяють навчальні стратегії на дві групи: когнітивні, в яких навчальні дії спрямовані на обробку й засвоєння навчальної інформації, і метакогнітивні, що організують і керують навчальною діяльністю (табл. 1).

Таким чином, самостійна робота не тільки сприяє формуванню професійної компетентності, а й навичок самоорганізації та самоконтролю та передбачає становлення майбутнього фахівця як суб'єкта професійної діяльності, здатного до саморозвитку.

Так, розглядаючи організацію самостійної роботи студентів із позицій компетентнісного підходу, Е. Трущенко визначає основною ціллю системи аудиторної-позааудиторної самостійної роботи студентів формування компетенції самоосвіти [10].

Реалізація компетентнісного підходу до організації самостійної роботи студентів, на думку Т. Акулової, Т. Іваненко, Е. Трущенко, може бути здійснена під час дотримання певних умов [1; 10]: забезпечення мотивації ставлення студентів до самостійної роботи за допомогою розвитку їх

внутрішньої, зовнішньої та процесуальної мотивації; проектування навчальних курсів як системи професійно-орієнтованих завдань, вирішення яких дозволяє здійснити перехід від навчальної діяльності студента до професійної; методичне оснащення навчальної діяльності студентів із використанням можливостей телекомунікаційних технологій; забезпечення контролю за самостійною роботою студентів на основі моніторингу процесу професійного становлення особистості майбутнього фахівця.

Організація самостійної роботи в межах компетентнісного підходу вимагає умов диференціації студентів за рівнями професійної навченості. У педагогічній практиці вищої школи виділяють такі рівні професійної навченості:

1. Високий рівень професійної навченості студентів із високою мотивацією до навчання, сформованими навичками самоорганізації та наявністю творчих здібностей.

2. Рівень професійної навченості вище середнього, з необхідністю підвищення мотивації навчання за допомогою виконання творчих завдань.

3. Середній рівень професійної навченості з проблемами самоорганізації та розвитку інтелектуальних здібностей, комунікативної активності.

4. Знижений рівень професійної навченості з відсутністю пізнавальної мотивації та комунікативної активності.

У результаті в контексті компетентнісного підходу під самостійною роботою студентів ми розуміємо діяльність, яка передбачає: чітке уявлення моделі своєї професії з її нормами й правилами; наявність умінь і навичок самостійної пізнавальної діяльності, таких як самопізнання, самоаналіз, самоконтроль, самооцінка; вміння самостійно будувати індивідуальну освітню траєкторію, керуючись компетенціями.

Таблиця 1

Види навчальних стратегій, котрими необхідно володіти для ефективного виконання самостійної роботи

Види навчальних стратегій	Зміст
1. Когнітивні	повторення – заучування, переписування, підкреслення, виділення, позначення та інші;
	деталізація та вдосконалення – конспектування, підбір прикладів, порівняння, встановлення міжпредметних зв'язків, використання додаткової літератури, перефразування, складання понятійного дерева й інші;
	організація – групування за темами, складання класифікацій, таблиць, схем, написання резюме й інші
2. Метакогнітивні	планування – складання плану, логіка побудови змісту, постановка мети, реалізація мети й інше;
	спостереження – оцінка досягнутого, відповіді на питання для самоконтролю, застосування теорії на практиці, складання тез за темою, звернення до інших наукових джерел та інші;
	регуляція – самоконтроль, самооцінка, використання додаткових ресурсів, вольова регуляція та інші

Джерело: складено автором на основі [1; 4]

Також, узагальнюючи наші дослідження, можемо виділити такі шляхи підвищення ефективності реалізації компетентнісного підходу під час самостійної роботи студентів:

1) наукова організація та планування самостійної навчальної діяльності студентів;

2) раціоналізація режиму дня, естетичних умов самостійної роботи;

3) удосконалення індивідуальної техніки пізнавальної діяльності в різних видах навчальних занять;

4) активізація роботи студентів із самовдосконалення;

5) під час виконання будь-якого виду самостійної роботи студент повинен уміти алгоритмізувати свої дії, проходячи такі етапи: визначення мети самостійної роботи; конкретизація пізнавальної задачі; самооцінка готовності до самостійної роботи з вирішення поставленого або обраного завдання; вибір адекватного способу дій, що веде до вирішення завдання; планування (самостійно або за допомогою викладача) своїх дій; реалізація плану виконання самостійної роботи.

Ураховуючи вищезазначене, самостійна робота є основою освітнього процесу в межах компетентнісного підходу, тому що формуються рефлексивні знання, вміння та виробляються якості особистості, необхідні для вирішення професійних завдань. Перехід до компетентнісної освіти вимагає переосмислення та розробки нових цінностей, цілей, змісту, методів, засобів, форм навчання, організаційних основ процесу освіти в цілому та його складових частин зокрема. Тому розгляд самостійної роботи студентів як однієї зі складових частин процесу освіти з позицій компетентнісного підходу, на наш погляд, доцільний, і мало того, сутнісні характеристики компетентнісного підходу дозволяють надати самостійній роботі вагоме дидактичне призначення в новій освітній парадигмі.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, у межах компетентнісного підходу підготовки фахівців у ЗВО самостійну роботу студентів варто розглядати як внутрішньо вмотивовану діяльність, що сприяє поступовому переходу від навчання до професійної діяльності. Реалізація компетентнісного підходу під час самостійної роботи студентів вищої школи – складний процес, особливості якого зумовлені тим, що нині вже не досить забезпечити опанування студентами суми знань, велике значення надається завданню формування мотиваційно-ціннісного ставлення їх до обраної професії. Це допоможе успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, що сприятиме швидкій адаптації до умов праці й подальшого професійного вдосконалення. Тому як ключову умову успішності діяльності можна вважати готовність як студентів, так і представників професорсько-викладаць-

кого складу й навчально-допоміжного персоналу, які повинні розуміти, що всі їхні дії повинні бути спрямовані на формування компетенцій майбутніх професіоналів, які користуються попитом на ринку праці. Для цього необхідно постійно вдосконалювати застосовувані освітні технології в організації самостійної роботи, приводячи їх у відповідність до актуальних тенденцій розвитку науки й суспільства.

Застосування компетентнісного підходу в процесі організації самостійної роботи студентів передбачає особистісне включення студента в освоєння професійної діяльності. Отже, врахування в діяльності ЗВО детермінантів реалізації компетентнісного підходу можна вважати фактором успіху здійснення освітньої діяльності в сучасних умовах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акулова Т.Н., Андреева И.Г. Организация самостоятельной работы студентов педагогического факультета в структуре компетентностного подхода. *Компетентностный подход как концептуальная основа современного образования* : сборник научных статей. Саратов : ИЦ «Наука», 2010. С. 31–33.
2. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе и его закономерные основы и методы. Москва : Высшая школа, 1980. 368 с.
3. Бунтова Е.В., Макаров С.И. Организация самостоятельной работы студентов в рамках компетентностного подхода обучения. *Самарский научный вестник*. 2017. Том 6. № 4 (21). С. 231–234.
4. Гончарова Є.Є. Роль самостійної роботи у процесі формування фахово орієнтованих компетентностей студентів ЗВО України. *Педагогічні науки*. 2019. № 73. С. 67–71.
5. Зимняя И.А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека. *Высшее образование сегодня*. 2005. № 11. С. 14–20.
6. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании. *Школьные технологии*. 2004. № 5. С. 3–12.
7. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. 307 с.
8. Микитюк О.М., Зачепа А.М., Никитюк Г.П. Шляхи використання компетентнісного підходу у процесі навчання студентів-магістрів у закладах вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2019. № 7 (174). С. 6–10.
9. Сушко О.В., Колодій О.С. Організація самостійної роботи студентів ЗВО та її роль у процесі професійної підготовки. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі: збірник науково-методичних праць*. ТДАТУ, 2018. Вип. 21. С. 27–36.
10. Трущенко Е.Н. Организация самостоятельной работы студентов вуза на основе компетентностного подхода к профессиональной подготовке специалистов: дисс.... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2009. 168 с.
11. Donnelly R. Harmonizing technology with interaction in blended problem-based learning. *Computers & Education*. 2010. № 54. P. 350–359.

12. Holec H. Einleitung von Henry Holec zu Autonomy and self-direkted learning: Present Fields of Application, Strabbourg, 1998.

13. Mitchell A., Honore S. Criteria for successful blended learning. *Industrial and Commercial Training*. 2007. № 39 (3). P. 143–149.

14. Poon J. Blended learning: an institutional approach for enhancing students' learning experiences. *Journal of online learning and teaching*. 2013. № 2. P. 271–288.

15. Singh T. Creating opportunities for students in large cohorts to reflect in and on practice: lessons learnt

from a formative evaluation of students' experiences of a technology-enhanced blended learning design. *British Journal of Educational Technology*. 2010. № 41 (2). P. 271–286.

16. Sloman M. Making sense of blended learning. *Industrial and Commercial Training*. 2007. № 39 (6). P. 315–318.

17. Yen J.-C., Lee C.-Y. Exploring problem solving patterns and their impact on learning achievement in a blended learning environment. *Computers & Education*. 2011. № 56 (1). P. 138–145.